

Een siderale kilte

Van de dans van Forsythe wordt gezegd dat hij het gevoel geeft dat er écht iets aan de hand is, dat hij tot de realiteit zelf behoort. Maar is *Eidos:Telos* wel zo echt, vraagt Adri De Brabandere zich af.

Forsythe meets Baudrillard

Het werk van William Forsythe kan met de woorden van Jean Baudrillard omschreven worden als een koud universum. Geen wereld van passie, verlangen of expressie, maar van extase en fascinatie, een wereld die je een kille duizeling bezorgt. Ook *Eidos:Telos* is met zijn overdaad aan geluid en beweging overweldigend en bedwelmend, en al raakt het niet je ziel, de trilling van de over het podium gespannen snaar lijkt de realiteit zelf te beroeren. Het genereert zo'n overvloed aan bewegingen dat wel iets moet bovendrijven dat reëel is, dat snijdt en kerft. Van deze dans wordt gezegd dat hij het gevoel geeft dat er iets echts aan de hand is.

Dans heeft in zekere zin altijd het aureool van echtheid. Wat is er evidentier en directer dan een beweging, niet als handeling of gebaar maar als act, louter omwille van zichzelf? De postmodernen van de dans (Merce Cunningham, maar ook Forsythe) hebben dit inzicht alleen maar iets radicaler vertolkt: in dans gaat het om dans. Een beweging toont zich altijd als wat ze werkelijk is: niets anders dan beweging. Ook de modernen hebben dit realiteitsgehalte van dans steeds onder ogen gezien. Wanneer Rudolf von Laban vier factoren in de beweging onderscheidt (ruimte, tijd, gewicht en 'flow') gaat het om reële coördinaten die zowel op fabrieksarbeid als op dans van toepassing zijn. In feite heeft dans altijd al aanspraak gemaakt op een zekere echtheid, met welke theatrale illusie hij ook gepaard ging. Een pirouette is een echte pirouette, een sprong is een echte sprong.

Of lijkt die echtheid alleen maar zo? Behoort die realiteitsgedachte misschien alleen maar tot een bepaald vertoog, tot een be-

paalde ideologie? Jean Baudrillard tracht dit diepgewortelde realiteitsprincipe onderuit te halen. Zijn poging heeft ook een weerslag op hoe beweging wordt opgevat. Het zo evidente, zo vanzelfsprekend reële van een bewegend lichaam, wordt problematisch.

De scène en het obscene

Volgens Baudrillard maken we overal de ondergang van de scène mee: de ondergang van de scène van het lichaam, de scène van de ruil, de scène van het sociale, van het politieke, de ondergang van de theaterscène. Overal is er een teloorgang van het geheim merkbaar, van de distantie en het meesterschap van de illusie. Terwijl de verschijningswijze van de illusie de scène was, is de verschijningswijze van het reële het obscene. Het obscene is een overdadige indifferentie, het is een toestand van absolute exhibitie, van puur object. Het vertegenwoordigt niets meer. Het is een zichtbaarheid, zichtbaarder dan zichtbaar. 'Aanvankelijk was er het geheim, en dat was de regel van het spel der verschijningen. Vervolgens was er het verdrongene, en dat was de regel van het spel van de diepte. Ten slotte was er het obscene, en dat was de regel van het spel van een universum zonder verschijningen en zonder diepte – een universum van de transparantie.'

De media bieden geen voorstelling meer

van de dingen en de gebeurtenissen, maar een overrepresentatie. De informatie en de media vormen geen scène meer, geen perspectivische ruimte waarin zich iets afspeelt, maar een scherm zonder diepte. De zin van de dingen is verloren gegaan. Iets kan pas zin hebben als er een scène is, en er kan pas een scène zijn als er een illusie is. Dit verlies van zin is geen kwestie van vervreemding meer. De illusie van de utopie is niet zomaar verloren gegaan, maar de utopie is in zekere zin verwerkelijk. Alle metafysische spanning is opgeheven, elk geheim is ontsluitend. We leven in het hyperreële, in de extase van het reële, de extase van de communicatie, in de pornografie van de informatie, de circuits en de netwerken. Alles is leesbaar, vloeibaar, promiscue en beschikbaar geworden. Het is een fascinerend maar ook een koud universum.

Baudrillard vindt die ontwikkeling naar het obscene ook terug in de theatergeschiedenis. In de tijd van de barok was het theater nog exuberant. Het hing samen met het feest. Met toneelmachines en hulpmiddelen werd een illusie gecreëerd die totaal was en zich niet vermengde met het reële. Het theater bleef een enscenering, een begoocheling die zijn geheim bewaarde. Sinds de 18de eeuw is in het theater het reële binnengeslopen omdat het in de ban van de representatie is geraakt. Daardoor ontstond niet alleen het naturalisme, maar ook de kritiek. Het theater was nog wel een van het reële afgescheiden ruimte, maar het was tevens de plaats waar de realiteit beoordeeld kon worden. Die afzondering is samen met de macht van de illusie en van de kritiek volledig aan het verdwijnen. Het theater gaat voortaan